

Kína: a tervgazdaságtól a modern bankrendszerig*

*Komlóssy Laura – Kovalszky Zsolt – Körmendi Gyöngyi –
Lang Péter – Stancsics Martin*

Az elmúlt évtizedekben a gazdasági növekedés ütemét meghaladva, rendkívül gyors ütemben növekedett Kínában a banki aktivitás, melynek eredményeként mára nemzetközi léptékekben is óriási bankok alakultak ki. Az erős állami kontroll ellenére a kínai bankok az utóbbi évtizedekben egyre inkább nyitottak a kereskedelem és a nemzetközi pénzpiacok felé, a szabályozói környezet rendellenességei miatt azonban az árnyékbankrendszer elterjedése a jelenlegi kínai pénzügyi rendszer egyik legnagyobb kockázati tényezőjévé vált, és előretekintve érdemi instabilitást jelenthet. Az elmúlt pár évben a kínai növekedés egyre kiegyensúlyozatlanabbá vált, melyben hatalmas szerepe volt a bankrendszernek. A fogyasztás rendkívül alacsony GDP-részesedése mellett a beruházások példátlanul magas aránya felveti annak a kockázatát, hogy a beruházások túlzott mértékűek és fölösleges extra kapacitás kiépüléséhez járulnak hozzá, melyek végül hosszú távon nem vezetnek fenntartható növekedéshez, és a beruházások nem térülnek meg. A beruházások felfutásával párhuzamosan a hitelek állománya is növekedett, aminek tekintélyes része nem a hagyományos bankrendszerben ment végbe, így a fenti folyamatok könnyen nemteljesítő adósságok felhalmozódásához és pénzügyi pánikhoz is vezethetnek, ami a gazdasági növekedés hirtelen lassulásával járna.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: G18, G21, P21

Kulcsszavak: Kína, kétszintű bankrendszer kialakítása, bankrendszeri reformok, nemteljesítő hitelállomány

1. A kétszintű kínai bankrendszer kialakítása¹

1970 előtt a kínai bankrendszer szovjet mintára csupán egy bankból, a Kínai Népi Bankból (*People's Bank of China*) állt. A Kínai Népi Bank a Pénzügyminisztérium része volt, és a kínai tervgazdaságban elsődleges feladata az állami vállalatoktól származó bevételek gyűjtése, valamint a költségvetési tervek szerinti újraosztása volt.

* Jelen cikk a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

Komlóssy Laura Magyar Nemzeti Bank junior elemzője. E-mail: komlossyl@mnb.hu.

Kovalszky Zsolt, a Magyar Nemzeti Bank junior elemzője. E-mail: kovalszkyzs@mnb.hu.

Körmendi Gyöngyi a Magyar Nemzeti Bank elemző munkatársa. E-mail: kormendigy@mnb.hu.

Lang Péter a Magyar Nemzeti Bank elemző gyakornoka. E-mail: langp@mnb.hu.

Stancsics Martin a Közép-Európai Egyetem (CEU) hallgatója. E-mail: stancsics_martin@student.ceu.hu.

¹ Okazaki (2007) alapján

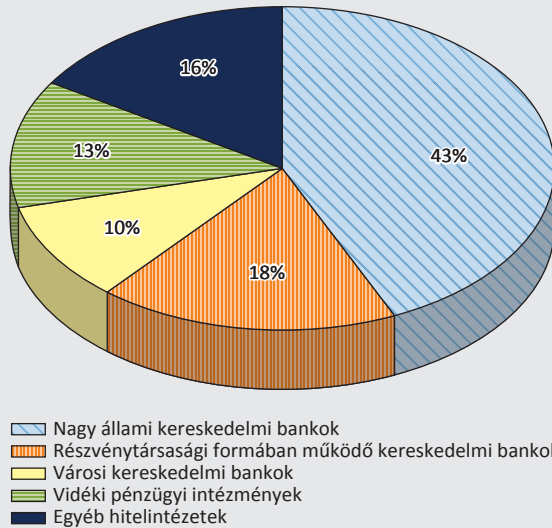
A kínai bankrendszer modernizálása 1978-ban kezdődött, három specializált bank létrehozásával. A Kínai Mezőgazdasági Bank (Agricultural Bank of China – ABC) átvette a Kínai Népi Banktól az agráripari banki tevékenységet, a Kínai Bank (Bank of China – BOC) pedig a devizatranszakciókért és a nemzetközi üzleti banki tevékenység lebonyolításáért lett felelős. A harmadik bank a Kínai Népi Építő Bank² (People's Construction Bank of China – PCBC) az építőipar finanszírozási tevékenységét működtette. A három állami tulajdonú nagybank mellé negyedikként alapították meg 1984-ben a Kínai Ipari és Kereskedelmi Bankot (Industrial and Commercial Bank of China – ICBC), mely az ipari és kereskedelmi tevékenységhez szükséges banki tevékenységet vette át, rajta keresztül finanszírozták a nagy állami vállalatokat.

A nagy állami kereskedelmi bankok megalakulásával létrejött a kétszintű kínai bankrendszer, melynek központi bankja a Kínai Népi Bank lett, amely egyben ellátta a pénzügyi szektor felügyeletét is. A jegybanki funkciót az Államtanács 1983. szeptemberi döntése alapján 1984. január 1-jétől gyakorolja a bank, jogi értelemben az 1995. március 18-án elfogadott jegybanktörvény óta tekinthető az ország központi bankjának.

A kétszintű bankrendszer létrejötte után újr alapították az értékpapírpiacon: 1981-ben megkezdődött az államkötvények kibocsátása, 1984-től már vállalati kötvényeket és részvényeket is értékesítettek, 1988-ban a pénzügyminisztérium engedélyével már 61 városban lehetett államkötvényekkel kereskedni. Számos pénzügyi vállalat alakult 1992-ig: biztosítótársaságok, lízingcégek, befektetési és értékpapírhoz kötődő tevékenységekkel foglalkozó vállalatok. Több kereskedelmi bank is (újra)alakult részvénytársasági (joint-stock commercial bank) formában 1986 és 1992 között. A legnagyobb ilyen újr alapított bank a Kommunikációs Bank (Bank of Communications – BOCOM), amelyet eredetileg 1908-ban alapítottak, de az egyszintű bankrendszer idején beolvasztották a Kínai Népi Bankba. A részvénytársasági formában működő bankok mellett érdemes megemlíteni a városi és vidéki bankok megalapítását is. Ezek a bankok egy adott városban, régióban tevékenykednek, szoros kapcsolatban a helyi hatóságokkal. Bár működésük nem országos, méretük sok esetben cseppet sem lebecsülendő, esetenként az adott régió gazdasági életében kulcsszerepet töltenek be. Emellett néhány külföldi bank is megjelenhetett a kínai piacon: az első leánybankot a Japán Export és Import Bank (Export and Import Bank of Japan) alapította 1979-ben Pekingben, míg az első fióktelepet a Hong Kong Nanyang Kereskedelmi Bank (Hong Kong Nanyang Commercial Bank) nyithatta Shenzhenben 1981-ben. Így 1992-re kialakultak a bankrendszer arculatát máig meghatározó intézménytípusok (1. ábra).

² A bank nevét 1996-ban Kínai Építési Bankra (China Construction Bank – CCB) változtatták.

1. ábra
A bankrendszer intézménytípusainak megoszlása mérlegfőösszeg szerint, 2014. március (%)

Megjegyzés: Az állami nagybankok közé 2007 óta a Kommunikációs Bank is beleszámít.
 Forrás: CBRC

A kereskedelmi banki tevékenység és a gazdaságpolitikai irányultságú hitelezési tevékenység szétválasztása érdekében 1994-ben három specializált, gazdaságpolitikai célú állami bankot (policy bank) hoztak létre: a Kínai Fejlesztési Bankot (China Development Bank), az Export és Import Bankot (Export and Import Bank) és a Mezőgazdasági Fejlesztési Bankot (Agricultural Development Bank). Ezek az intézmények vették át fokozatosan a gazdaságpolitikai indíttatású hitelezési tevékenységet a négy nagy állami banktól, így azok egyre inkább kereskedelmi banki profilt vehettek fel. A folyamat eredményeképpen 1995-ben megszületett a kereskedelmi bankok működését szabályozó törvény, illetve ezzel párhuzamosan a jegybanktörvény. Ezzel újabb mérföldkövéhez érkezett a kínai pénzügyi rendszer reformja, azonban az így létrejött új berendezkedés még nagyon távol állt a nyugati típusú bankrendszerektől. Bár az új szabályozás már nagyobb önállóságot adott a bankoknak a hitelezési politika alakításában, a veszteséges, rossz hatékonysággal működő állami vállalatok finanszírozását továbbra is folytatniuk kellett.

2. Újabb kihívások – újabb reformok

A kilencvenes évek során számos kihívással szembesült az épp átalakulóban lévő kínai bankrendszer. Mivel a reformok ellenére a gazdaság alapvető berendezkedése nem változott, a tervgazdaság rendszerhibái megmaradtak. A gazdaságirányítási

rendszerből fakadó veszteségek a bankrendszerben csapódtak le. Az egyre csak duzzadó nemteljesítő hitelállomány rámutatott a szocialista tervgazdaság hibáira, de önmagában nem jelentett azonnali kényszert az újabb reformokra. *Az újabb reformfolyamat elindítását az ázsiai válság és a Kereskedelmi Világszervezethez való csatlakozás ösztönözte.*

Az 1997-ben kitört ázsiai pénzügyi válság Kína pénzügyi rendszerében mérsékelt veszteségeket okozott, mivel az viszonylag zárt, belföldi fókuszú volt. A döntéshozók azonban szembesültek azzal, milyen következményei lehetnek a rendszerszintű problémáknak, és ez erős ösztönzést jelentett a pénzügyi rendszer átalakításának folytatásához. A reformok újabb hullámának irányát a Kereskedelmi Világszervezethez való csatlakozás szándéka határozta meg. Kína a szovjet blokk összeomlása után egyre inkább szükségét érezte a tagságnak, azonban a belépésnek igen szigorú feltételei voltak. Vállalnia kellett többek között pénzügyi piacainak megnyitását. Ehhez azonban egy újabb sorozat reformra volt szükség, mivel a kínai bankrendszer egyáltalán nem volt versenyképes. Igen gyenge tőkehelyzettel és jövedelmezőséggel rendelkezett, aminek fő oka a nagyra duzzadt nemteljesítő hitelállomány volt, amely főleg állami nagyvállalatokhoz kötődött. Ezeknek a hiteleknek a mennyisége meghaladta a bankok tőkeszintjét, így azok technikai értelemben inszolvensek voltak. Kizárólag az állami tulajdon és a tervgazdaság működési elvei tartották életben – egyfajta állami garanciaként – a bankokat.

A nemteljesítő hitelállomány mértéke és kialakulásának okai

A nagy állami bankok létrejöttükör szervezetileg ugyan elkülönültek a minisztériumi irányítástól, ez azonban nem jelentett önállóságot a hitelezési politika terén. *Az állami kereskedelmi bankok feladata lett az állami vállalatok finanszírozása, ezt pedig központi tervek alapján hajtották végre.* Az 1995-ös kereskedelmi banki törvény növelte ugyan a bankok függetlenségét, azonban az állami vállalatok finanszírozásával kapcsolatban még mindig nem hozhattak döntést, *finanszírozniuk kellett a nem hatékony, veszteséges vállalatokat is.*

A döntéshozatali folyamatból így teljesen *kimaradt a kockázatok figyelembevétele, ráadásul a banki döntéshozók sem tartoztak felelősséggel az általuk folyósított hitelek minőségéért.* Az állami vállalatok számára sem járt érdemi következménnyel, ha nem fizették vissza hiteleiket, így *a bankrendszerben csapódtak le a tervgazdaság rendszerhibái, jellegéből adódó hatékonysági problémái.*

A bankok irányítási rendszere ehhez a környezethez alkalmazkodott, működésük inkább hasonlított az állami hivatalokéhoz, mintsem a hagyományos kereskedelmi bankokéhoz. A banki vezetők és alkalmazottak nem rendelkeztek a kockázattudatos működéshez szükséges tudással, és az állam sem képviselte tulajdonosi érdekeit. *A helyi hatóságok befolyása erőteljes volt a helyi bankok és a nagy állami bankok helyi*

egységeinek működésében is. Az irányítási rendszer miatt a reformok nyomán növekvő banki önállóság nem érvényesült, ezért tovább nőtt a nemteljesítő hitelállomány.

A jegybankelnök egy 2004-es beszédében (Zhou 2004) fontossági sorrendben a következő tényezőket jelölte meg a hatalmasra duzzadt nemteljesítő hitelállomány okaiként:

- 30 százalékban az állami tervgazdálkodás és adminisztratív beavatkozások,
- 30 százalékban az állami vállalatoknak állami politika alapján nyújtott hitelek,
- 20 százalékban a nem megfelelő banki irányítás,
- 10 százalékban az állam által irányított strukturális átalakítások – vállalatok összevonása, bezárása, átstrukturálása,
- 10 százalékban a helyi hatóság beavatkozása, ide sorolva a hitelezői jogok gyenge kikényszeríthetőségét,
- mindezekon felül a gyenge hitelezési kultúra, a nemzetközi csődesemények, a számviteli előírások nem megfelelő használata, illetve a nem megfelelő jogi környezet (törvényi keretek, bírói gyakorlat) járultak hozzá a nemteljesítő hitelek felépüléséhez.

A bankrendszerben felgyűlt nemteljesítő hitelállomány aggregált nagyságára csak hozzávetőleges becslésekkel rendelkezünk. Rendszerszinten a hitelek 20-50 százaléka között lehetett az ezredforduló előtti években, illetve az azt követő évtized első felében (Cousin 2011). Ez azt jelenti, hogy *a nemteljesítő hitelek állománya meghaladta a bankok tőkéjét*, a kínai bankok technikai értelemben inszolvensek voltak. Pontos adatokkal azért sem rendelkezünk a bankok portfólióminőségéről, mert az ebben az időszakban használt négyfokozatú kínai minősítési rendszer nem volt alkalmas a hitelek várható visszafizetésének megítélésére. A minősítés főleg visszatekintő információkon alapult, így csak a problémás hitelek egy részét szűrte.

A nemzetközi hitelminősítési rendszer a nagybankok esetén 2004-ben, míg a kisebb intézményeknél 2007-ben került bevezetésre. Ez az új, ötfokozatú skála előrettekintő jellegű, már az adós viselkedésével kapcsolatos információkat is felhasználja, nem csak a már bekövetkezett, hitelhez kapcsolódó eseményeket.

A nemzetközi standardok alkalmazása érdemben segített a probléma nagyságának felmérésében, azonban még így is maradtak bizonytalanságot okozó tényezők. Az új rendszer is hagy némi mozgásteret a bankoknak az alkalmazás során, így az egyes bankok gyakorlata eltérhet egymástól, nehezítve az összehasonlíthatóságot. Emellett ez a besorolás sem szűri ki azokat a hiteleket, ahol az adós nem képes a hitel törlesztésére, ha a bank újra és újra meghosszabbítja a futamidőt, hogy ne kelljen szembenéznie a veszteségekkel.

A nemteljesítő hitelek magas aránya csak egy tünete volt a bankrendszer problémáinak, így megoldása teljeskörű reformot igényelt. Egyrészt meg kellett szüntetni

a probléma forrását és megakadályozni az újbóli felépülését, másrészt a már felgyülemlett állományt kezelni kellett.

A nemteljesítő hitelek forrása nagyrészt a nem hatékony állami vállalatok finanszírozása volt, ennek megoldásához azonban nem volt elegendő, hogy 1998-ban a hitelezési terveket felváltották a jegybanki iránymutatások. Ahhoz, hogy a bankok valóban a kockázatok alapján döntsenek a hitelek folyósításáról, szükség volt a bankok irányításának átalakítására, pénzügyi szakemberek alkalmazására, illetve hogy a bankok megfelelő üzleti motivációval rendelkezzenek. Az átalakítások sikerének biztosításához szükségessé vált a pénzügyi rendszer felügyeletének szigorítása is. Ezért alapították meg 2003-ban a Kínai Bankszabályozási Tanácsot (China Banking Regulatory Commission – CBRC), amely a pénzügyi rendszer szabályozásáért és felügyeletéért felelős.

A nemteljesítő hitelállomány kezelésére a négy nagybank esetében *eszközkezelő intézményeket állítottak fel*, míg a kisebb bankok jellemzően a szervezeten belül, vagy a szervezethez szorosan kapcsolódva hoztak létre hitelkezelési területeket. A nagy állami bankok a központi kormányzat segítségével, míg a kisebb bankok jellemzően a helyi hatóságok anyagi támogatásával tudták megtisztítani portfóliójukat. *A problémás hitelállomány átvétele több évig elhúzódott*, mivel a kínai négyfokozatú hitelminősítési rendszer nem volt alkalmas a probléma méretének meghatározására sem. Számos olyan hitelt, aminek a visszafizetése igen kétséges volt, még mindig teljesítőként tartottak nyilván. *Így az ötfokozatú nemzetközi hitelminősítési rendszer bevezetésével (két lépcsőben, 2004-ben és 2007-ben vezették be) vált nyilvánvalóvá, hogy az eredetileg tervezettnél jóval nagyobb a problémás hitelállomány.*

Az eszközkezelők és hitelkezelési szakterületek specializáltságukat és a nagy volumen kihasználva igyekeztek minél eredményesebben kezelni az átvett hitelállományt, azonban ezt jelentősen nehezítette a jogi környezet. *A hitelezői jogok nehéz érvényesíthetősége, a túlzottan magas minimumárak mind hátráltatták a problémás hitelállomány kezelését.* A banki mérlegek tisztítását a pénzügyi szabályozás negatív ösztönzőkkel is sürgette: a mérlegben maradt nemteljesítő hitelekre egyre magasabb értékvesztési követelményeket írt elő.

A nemteljesítő hitelállomány kezelése eszközkezelőkön keresztül

A nemteljesítő hitelek kezelésére *a négy nagybankhoz egy-egy eszközkezelőt (Asset Management Company - AMC) állítottak fel 1999-ben, és ide tették át a problémás hitelállományt.* A problémát azonban ezzel még közel sem sikerült megoldani. Egyrészt a nemteljesítő hitelek az áthelyezéssel még nem kerültek ki a rendszerből, másrészt kiderült, hogy az átadott igen nagy mennyiségű hitel ellenére (1999-ben 1370 milliárd jüan³, az GDP 16,7 százaléka) még hatalmas méretű problémás állományok

³ Cousin (2011), 12.5 táblázat

maradtak a bankoknál, mivel az akkor érvényes minősítési rendszer ezeket tévesen teljesítő hitelnek sorolta be. Emiatt az eszközkezelők a következő években is jelentős mennyiségben vettek át hiteleket a bankoktól.

Mivel az eszközkezelőket csak a négy nagybank hitelállományának rendezésére szánták, a többi intézménynek a helyi hatóságokkal kellett összefognia. Csak 2004-ben 23,3 milliárd jüan⁴ értékben vásároltak nemteljesítő hiteleket a helyi hatóságok a városi kereskedelmi bankoktól, emellett a nemteljesítő hitelek kezelésére több intézményben külön szakterületet is felállítottak.

Eredetileg úgy tervezték, hogy az eszközkezelők majd nyílt aukció keretében értékesítik a problémás hitelállományt, a gyakorlatban azonban nem ez a megoldás dominált, az értékesítésekre jellemzően szűk körben került sor. Az igen magas minimumár, a bírósági döntések, illetve a helyi hatóságok protekcionizmusa is nehezítette az állomány eladását. Az árverezés mellett fontos kezelési mód volt még a fedezetek értékesítése, az adósság-átütemezés és az állami vállalatok esetén a hitel tőkésítése is. Ez utóbbi azért is volt szerencsés választás, mert így sikerült csökkenteni a nagy állami vállalatok eladósodottságát, így azok újra hitelképesse válhattak.

Az eszközkezelőben 2005 márciusáig az addig átvett hitelek körülbelül felét tudták kezelni, *a megtérülési ráta azonban a kezdeti 27 százalékról – a reményteljesebb hitelek értékesítése, megoldása után – folyamatosan esett.* 2006-ban a megtérülési ráta már csak 21 százalék⁵ volt, ezt követően pedig nem publikáltak további adatot. A nemteljesítő hitelállomány kezelésébe az évek során a nagybankok közvetlenül is bekapcsolódtak, ők maguk is értékesítettek állományokat. *Az eszközkezelőket eredetileg 10 éves időtávra tervezték, de tevékenységük mind a mai napig nem zárult le.*

A nemteljesítő hitelállomány kezelése mellett szükségessé vált a bankok feltőkésítése is. Ez is több hullámban zajlott le, részben a nemteljesítő hitelek átvételével összhangban. A reformsorozat során azonban nemcsak a bankok tőkeszintje változott: a Kereskedelmi Világszervezethez való csatlakozás feltételeként vállalt nyitás keretében 2005 júniusától külföldi stratégiai befektetők kisebbségi részesedést szerezhettek a kínai bankokban, egyes bankok részvényeit bevezették a tőzsdére. *A befektetők megjelenése igen pozitívan hatott a bankok belső reformjára:* rákényszerítette őket fontosabb adataik publikálására, külső auditorok alkalmazására, a banki vezetés és működés hatékonyabbá tételére. Természetesen az állami dominancia a tulajdonosi struktúra változásával is fennmaradt.

⁴ Cousin (2011), 161. oldal

⁵ Cousin (2011), 173. oldal

3. A mai bankrendszer jellemzői

A kínai bankok tevékenységének döntő részét a megtakarítók és a hitelt igénylők közötti *hagyományos pénzügyi tevékenység* jelenti, így mérlegükben a *magánszektorral szembeni követelések* (nem pénzügyi vállalatok és háztartások hitelei), *illetve a magánszektortól származó betétek dominálnak* (1. táblázat). A források között viszonylag kis súllyal jelenik meg a tőkepiacokon keresztüli finanszírozás, és a bankközi piac jelentősége is szerényebb a nyugati bankrendszerekhez képest.

1. táblázat			
A kínai bankrendszer mérlege (2014. március)			
Eszközök	%	Források	%
Magánszektorral szembeni követelések	51,8	Magánszektor betétei	65,9
Központi kormányzattal szembeni követelések	3,9	Kibocsátott kötvények	6,7
Külföldi eszközök	1,9	Külföldi források	1,5
Kötelező tartalékok	13,5	Központi banki források	0,7
Egyéb pénzügyi intézményekkel szembeni követelések	5,2	Egyéb pénzügyi intézményektől származó források	5,4
Egyéb eszközök	23,7	Saját tőke és egyéb források	19,8

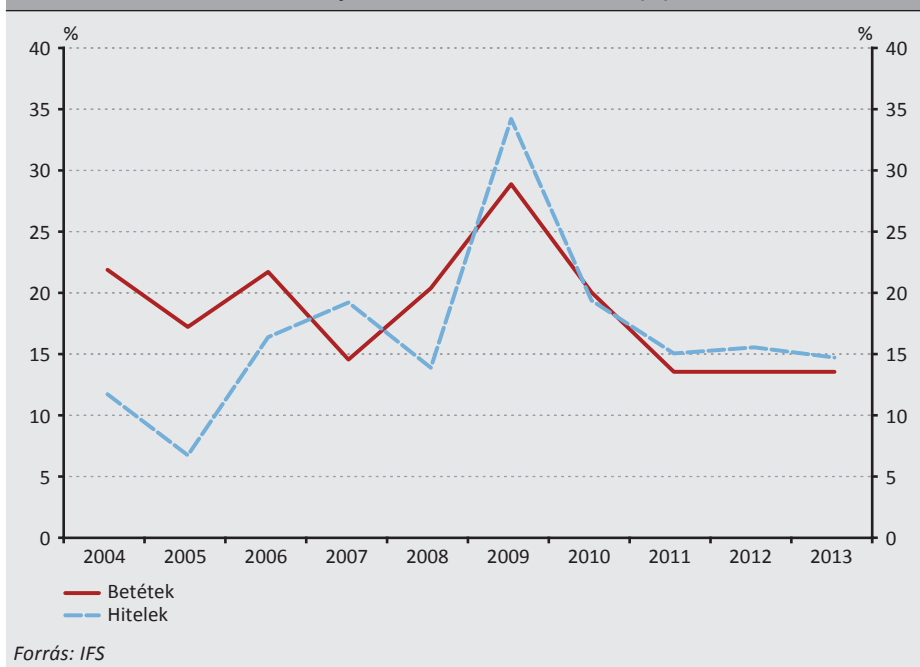
Forrás: IFS alapján saját számítások

A belföldre folyósított hitelek túlnyomó része a nagy és közepes méretű (jelentős részben állami) nem pénzügyi vállalatokhoz kerül kihelyezésre. A kisvállalkozások számára nyújtott hitelek a teljes hitelállománynak nagyjából a 20 százalékát tették ki 2012-ben, míg a háztartásoknak nyújtott hitelek nem érték el a hitelállomány negyedét sem (Turner et al. 2012). Bár a jegybank egyre inkább ösztönzi a bankokat portfóliójuk diverzifikációjára és a kisebb, jellemzően nem állami tulajdonú vállalatok hitellezésére, ebben nem sikerült elszakadni a bankrendszer sokéves gyakorlatától.

A hitelállomány növekedése igen dinamikus, jelenleg is 14 százalék körül alakul az éves növekedési ráta. Ez azonban már jelentős mérséklődést jelent a 2009–2010 közötti 19-36 százalékos növekedési ütemekhez képest. A 2008-ban kitört válságra való válaszként ugyanis – amely egyébként elsősorban nem a bankrendszeren keresztül, hanem makrogazdasági hatásai által érintette a kínai gazdaságot – a kínai központi kormányzat négyezer milliárd jüanos fiskális stimulust jelentett be a nemzetgazdaság és a foglalkoztatás külső sokkaktól való megvédésére. Ehhez azonban csak 1,18 ezer milliárddal járult hozzá, a fennmaradó összeget a helyi hatóságoknak

kellett biztosítaniuk, akik ezt hitelállományuk duzzasztásával oldották meg. Ezt nem közvetlen hitelfelvétellel, hanem az ún. helyi hatósági finanszírozási platformokon keresztül (Local Government Financing Platform – LGFP) tudták megtenni, mivel a helyi hatóságoknak törvényileg tiltott volt közvetlenül a piacról finanszírozniuk magukat. Ez a hitelfelvétel jelentős részben a bankokon keresztül történt (Lu–Sun 2013), ez magyarázza a banki hitelállomány akkori kiemelkedő növekedési ütemét (2. ábra). A gazdaságpolitika a felgyülemelő kockázatok miatt igyekszik ugyan csillapítani a hitelállomány növekedését, de a gazdasági növekedés fenntartása érdekében ezt csak igen korlátozott mértékben teszi. A szabályozás korlátozza például a hitel–betét arányt, ez azonban inkább likviditáskezelési problémákat eredményez, mintsem hogy visszatartó erejű lenne.

2. ábra
A banki hitel- és betétállományok éves növekedési üteme (%)

A kínai bankok likviditási mutatói a Kínai Bankszabályozási Tanács adatai szerint (CBRC 2014b) igen magasak, ugyanakkor a jegybank 2013-as Stabilitási jelentése (PBoC 2013) szerint a banki likviditáskezelés számos nehézséggel küzd. Részben a szabályozói előírások, részben az árnyékbankrendszeri tevékenység miatt igen megnövekedett a banki likviditás ciklikussága, és ennek kezelése egyre nagyobb kihívást jelent. A 2013-as és 2014-es év során számos esetben alakult ki likviditási probléma, ami a bankközi kamatok megugrásával járt. Az újra és újra fellépő problémák kezelésében a jegybanknak is aktívan részt kellett vennie.

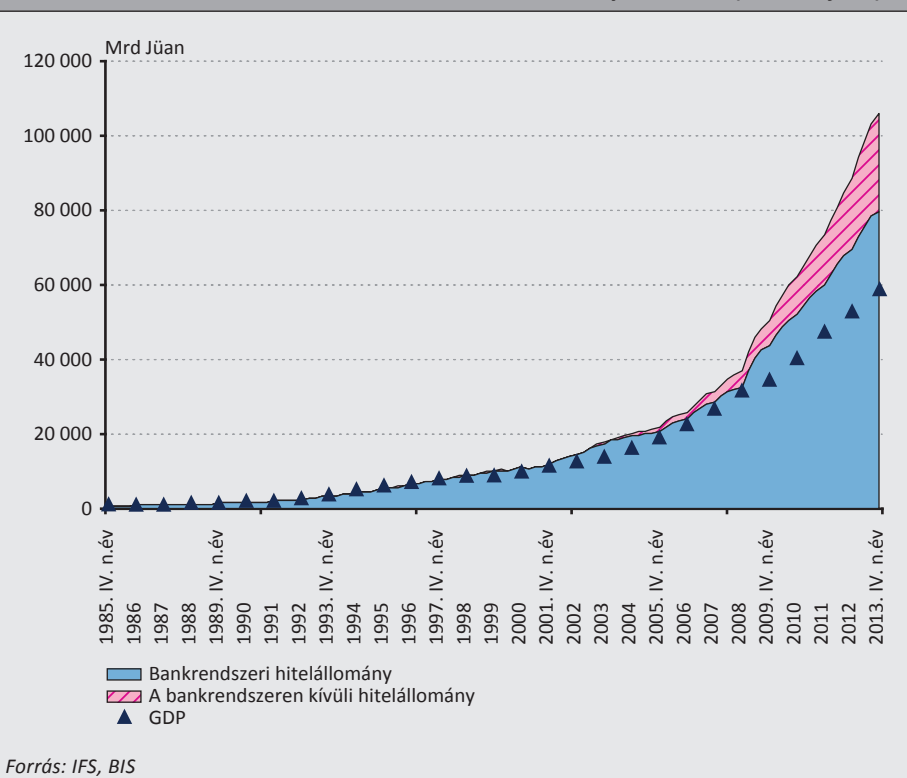
A kínai árnyékbankrendszer főbb kérdései

Az „árnyékbanki” jelző a másodlagos jelzálogpiaci válság kirobbanásakor került be a köztudatba, és jellemzően a bankon kívüli eszközöket, például a különböző eszközfedezetű értékpapírokat és a tőkeáttételes derivatív termékeket nevezték így. Ezeknek a közös jellemzője, hogy a bankfelügyeleti szabályozás nem terjedt ki rájuk, és a befektetési bankok a saját mérlegüktől teljesen elkülönítve, speciálisan erre a célra létrehozott jogi egységekbe „kiszervezve” (special purpose vehicle, SPV) kezelték a termékeket.

A kínai bankrendszer mellett működő, a bankok mérlegétől elkülönült finanszírozási rendszert ennek analógiájára nevezik árnyékbankrendszernek (shadow banking system). Ez a finanszírozási megoldás tipikusan a kockázatosabb ügyfelek, mint például kisvállalatok, egyes önkormányzatok vagy ingatlanfejlesztők számára nyújt finanszírozást, illetve ezen keresztül jutnak forráshoz azok az iparágak, amelyeket – túlzott kapacitások kiépülése vagy környezetszennyező voltak miatt – a jegybank iránymutatása nem preferál. A forrásokat általában privátbanki és vagyonkezelési termékeken

3. ábra

A bankrendszeri és a bankrendszeren kívüli hitelállomány alakulása (milliárd jüan)

keresztül gyűjtik. A bankrendszer szabályozói számára nyilvánvalóvá vált, hogy ha közvetlenül nem is tudják szabályozni ezeket a finanszírozási formákat, a különböző vagyongazdálkodási termékek szabályozásán keresztül mégis képesek lehetnek hatást gyakorolni a rendszerre.

Amióta a kínai jegybank mesterségesen alacsonyan tartja a kamatokat, *egyre több pénz áramlik a magasabb hozamokat, de átláthatatlan befektetéseket kínáló különböző vagyongazdálkodási termékekbe (3. ábra). A morális kockázat többszörösen is megjelenik a folyamat során: egyfelől a bankok és a befektetők között, másfelől az állam és a befektetők viszonyában. A banknak kevésbé áll érdekében mérlegelni a finanszírozásra váró projektek megtérülését, mivel annak kockázatait a befektetők viselik. A befektetők viszont arra számítanak, hogy probléma esetén az állam úgyis kártalanítja őket, így ők sem mérlegelik a kockázatokat. Végül a befektetési döntések meghozásánál az ígért hozam dominál, és egyik szereplő sem méri fel a valós kockázatokat. Ez pedig azt eredményezi, hogy igen kockázatos megtérülésű beruházási projektek is finanszírozási forráshoz juthatnak.*

A kínai bankok jövedelmezősége az elmúlt években kedvezően alakult (CBRC 2014a), ennek köszönhetően a tőke megfelelésük is stabil (CBRC 2014b), bár nem kiemelkedő. A magas jövedelmezőséget jórészt a kamatszabályozás biztosítja, ezért *a jelenleg folyó kamatliberalizáció komoly kihívást jelent a bankrendszernek.* Ugyanakkor ez a folyamat a záloga egy hatékonyabb gazdasági berendezkedés kialakításának, és így egy fenntarthatóbb gazdasági növekedésnek.

Felhasznált irodalom

Bank for International Settlements (BIS)

CBRC (2014a): China Banking Regulatory Commission: *Annual Report 2013*. CBRC, Peking

CBRC (2014b): China Banking Regulatory Commission: *Major Supervisory Indicators of Commercial Banking Institutions as of Q1-2014*. CBRC, Peking

Cousin, V. (2011): *Banking in China: Second Edition*. Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions

International Financial Statistics (IFS)

Lu, Y. - T. Sun (2013): *Local Government Financing platforms in China: A Fortune or Misfortune? IMF Working Paper 13/243*.

Okazaki, K. (2007): *Banking System Reform in China – The Challenges of Moving Toward a Market-Oriented Economy*. RAND Occasional Paper 194.

People's Bank of China (2013): *China Financial Stability Report*. PBoC, Peking

Turner, G. – Tan, N. – Sadeghian D. (2012): *The Chinese Banking System*. Reserve Bank of Australia Bulletin September 2012.

Zhou Xiaochuan (2004): *Speech of Governor Zhou Xiaochuan at the Forum of 50 Chinese Economists December 2*, Peking
http://www.pbc.gov.cn/publish/english/956/1942/19422/19422_.html. Letöltés dátuma: 2015. április 22.

Melléklet

A kínai bankrendszer pénzügyi mutatói											
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mérlegfőösszeg/GDP	202,5	196,3	199,9	197,3	199,2	199,9	228,0	236,6	239,7	252,4	257,8
Hitelek/mérlegfőösszeg	61,4	59,7	55,2	54,2	52,3	50,7	53,5	53,4	51,4	50,4	50,7
Betétek/mérlegfőösszeg	79,7	80,1	80,1	79,2	75,5	75,8	77,0	77,0	73,0	70,6	70,8
Nemteljesítő hitelek aránya								2,4	1,8	1,6	1,5
Tőke megfelelési mutató										12,5	12,2
ROA					0,9	1,0	0,9	1,0	1,2	1,2	1,2
ROE					16,7	17,1	16,2	17,5	19,2	19,0	18,5
Likviditási arány					40,3	49,8	45,7	43,7	44,7	47,8	46
<i>Forrás: CBRC (2014a)</i>											